

**До спеціалізованої вченої ради Д 64.050.02
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»**

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, доцента

Горового Дмитра Анатолійовича

на дисертацію

**Назарової Тетяни Юріївни «Управління фінансовим потенціалом
промислових підприємств на засадах синергетичного підходу»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)**

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами.

Необхідний рівень фінансового потенціалу є основою стабільного функціонування промислового підприємства в умовах невизначеності зовнішнього та внутрішнього середовища. Вирішення завдань стратегічного управління спрямоване на ефективне використання всіх можливих фінансових ресурсів на основі системного підходу, що дає змогу швидко реагувати на дію негативних факторів і забезпечувати досягнення високих фінансових результатів не лише в поточному періоді, але й у довгостроковій перспективі.

Проте швидкість змін зовнішнього середовища господарювання, посилення впливу глобалізації та економічної інтеграції, конкуренції на внутрішньому та зовнішніх ринках висувають перед промисловими підприємствами завдання створення дієвої моделі управління. Вона повинна являти собою сукупність взаємопов'язаних елементів, що виконують певну функцію, спільна дія яких за певних умов забезпечує досягнення результативного механізму управління фінансовим потенціалом промислового підприємства на засадах синергетичного підходу. Впровадження ефективних методів управління фінансовим потенціалом промислових підприємств на засадах синергетичного підходу є одним з напрямків забезпечення сталого розвитку промислових підприємств у довгостроковому періоді.

На жаль сьогодні практично відсутні концептуальні основи управління промисловими підприємствами на основі синергетичного підходу оцінки фінансового потенціалу. Тому можна вважати, що обрана тема дисертаційної роботи є, безумовно, актуальною, а проведене Назаровою Тетяною Юріївною дослідження – своєчасним.

Актуальність теми даної дисертаційної роботи також підтверджується її зв'язком з пріоритетними напрямками розвитку і виконанням науково-технічних досліджень, в яких автор приймала безпосередню участь. Дисертаційна робота тісно пов'язана із науково-дослідними роботами за темами: «Сучасні методи організації управління підприємствами машинобудівної галузі у глобальному ринковому середовищі» (Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», ДР № 0113U005918) та «Методологічне та методичне забезпечення управління організаційними знаннями підприємства в умовах інформаціологічної економіки» (Харківський Національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, ДР № 0107U005674).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз автореферату та тексту дисертації, а також публікацій Назарової Тетяни Юріївни дозволяє зробити висновок про те, що основні наукові положення, висновки та рекомендації є науково обґрунтованими, достовірними, містять елементи наукової новизни.

Виконане дослідження свідчить про широку та глибоку обізнаність дисертанта з приводу класичних і сучасних наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених, в яких досліджуються проблеми управління фінансовим потенціалом промислових підприємств.

Розглянуті в роботі питання викладені в логічній послідовності та достатньо обґрунтовані. Висновки є логічним завершенням проведених автором досліджень та формулюють їх результати. Приведені в роботі рекомендації, засновані на здобутках дисертанта, представляють інтерес як для науки, так і для практики.

Цінність наукових результатів також підтверджується науковим обґрунтуванням основних положень дисертації положеннями сучасної

економічної теорії та практики господарської діяльності вітчизняних підприємств.

Інформаційною базою дослідження послуговували дані Державного комітету статистики України, а також первинна фінансова інформація підприємств, дані, отримані із відкритих джерел у мережі інтернет. Наявність і комбінація в роботі інформації із таких різних джерел дозволяє говорити про ґрунтовність результатів наукового дослідження.

Для виконання визначеного у роботі переліку завдань і досягнення мети дослідження загалом використаний розгалужений методичний інструментарій, за допомогою якого:

– автор дослідила наукові джерела з проблем сучасної теорії управління промислових підприємств, що дозволило узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності понять «управління», «потенціал», «підприємство», «фінансовий потенціал підприємства» (с. 33-37).

– розробила аналітико-прикладних рекомендацій щодо оцінки факторів впливу на фінансовий потенціал промислового підприємства (рис. 2.3, с. 71), на основі системи інтегральних показників результативності реалізації фінансової, збутової та виробничої функцій підприємства.

Позитивною рисою роботи є те, що автор докладно обґрунтовує комплекс прикладних рекомендацій, спрямованих на реалізацію процесу прийняття управлінських рішень для різних груп підприємств за рівнем реалізації його функцій на основі отриманих результатів кластерного аналізу (с. 123-133).

Практичну цінність має науково-практичний підхід до оцінки ефективності реалізації стратегії забезпечення зростання фінансового потенціалу (табл. 3.2, с. 161), який базується на комплексній і прогностичній оцінці факторів результативності управління фінансовими ресурсами на основі сформованої структурної матриці поточного фінансування, з виокремленими зонами: надлишків, збалансованого поточного фінансування й дефіциту.

Цілісність та завершеність дисертаційній роботі надають запропоновані дисертантом концептуальні основи формування стратегії управління фінансовим потенціалом промислового підприємства на основі визначення позиції підприємства у матриці поточного фінансування (рис. 3.7, с. 162) та

науково-практичний підхід до організації робочої групи з питань управління фінансовим потенціалом (пп. 3.3).

Наукова новизна результатів дослідження.

Наукова новизна результатів дослідження, одержаних автором, являє собою поглиблення теоретико-методичних основ управління промисловими підприємствами на основі синергетичного підходу оцінки фінансового потенціалу.

Серед найбільш значущих наукових результатів слід виділити наступні:

Запропоновано власний підхід щодо трактування сутності поняття «управління фінансовим потенціалом на засадах синергетичного підходу» (рис. 1.16, с. 39), під яким автор розуміє процес формування стратегії розвитку фінансового потенціалу підприємства шляхом застосування сучасних концепцій менеджменту, що через синергетичні закономірності дозволяє діагностувати зміни в умовах та результатах господарювання, створює аналітико-інформаційну базу для прийняття ефективних управлінських рішень. Дисертантом сформовано концептуальні основи управління ресурсами підприємства на засадах синергетичного підходу, які передбачають формування інформаційно-аналітичного забезпечення для своєчасного діагностування та прогнозування рівня фінансового потенціалу (с. 40-54). Такий підхід забезпечує вчасну оцінку загроз втрати здатності до стійкого розвитку фінансової підсистеми промислового підприємства.

Удосконалено методичні підходи до управління фінансовим потенціалом підприємства через застосування матриці вибору організаційно-економічних заходів, що враховують результативність реалізації виробничої, збутової та фінансової функції підприємства (с. 87-89). Отримані результати дозволяють виявити основні напрями управлінської діяльності, яким необхідно приділити особливу увагу з метою підвищення її якості та ефективності (с. 114-122).

Дістала подальшого розвитку оцінка рівня фінансового потенціалу промислового підприємства на основі інтегральної оцінки фінансового потенціалу з використанням методу головних компонент (с. 99-103). Запропонований підхід дозволяє оцінити групи промислових підприємств за галузями і виявити підприємства, які стабільно розвиваються, мають високий рівень конкурентоспроможності і раціонально використовують фінансовий потенціал (рис. 2.8, с. 96, стор. 10 автореферату).

Удосконалено складові механізми управління фінансовим потенціалом промислових підприємств на засадах синергетичного підходу, що включають науково-практичні підходи для визначення напрямів підвищення рівня фінансового потенціалу з урахуванням фактору циклічності, поєднують сучасні принципи, концепції, функції, методи та ресурси управління, передбачають формування диференційованої системи цілей управління з метою підвищення ефективності функціонування промислових підприємств, що створює підґрунтя для забезпечення прибутковості підприємства на основі раціонального використання всіх складових його фінансового потенціалу (рис. 3.1, с. 145, стор. 12 автореферату).

Дістали подальшого розвитку аналітико-прикладні рекомендації щодо оцінки факторів впливу на фінансовий потенціал промислового підприємства, які на відміну від наявних базуються на застосуванні запропонованої системи інтегральних показників результативності реалізації фінансової, збутової та виробничої функцій підприємства з використанням кластерного, дискримінантного та факторного аналізу і більш обґрунтовано враховують вплив факторів зовнішнього й внутрішнього середовищ, що підвищує узгодженість прийняття управлінських рішень (рис. 2.3, с. 71, стор. 7 автореферату).

Удосконалено методичні підходи до оцінки ефективності реалізації стратегії забезпечення зростання фінансового потенціалу, що ґрунтується на визначенні результативності управління фінансовими ресурсами підприємства. Це дозволяє за станом показників «баланс поточного фінансування» та «коефіцієнт покриття поточних активів» сформувати матрицю поточного фінансування для вибору та обґрунтованості прийняття управлінських рішень (пп. 3.2 та стор. 13-14 автореферату).

Стиль та мова викладення результатів дослідження.

За структурою робота містить вступ, три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел і додатки. Робота виконана в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності.

Розділи та підрозділи дисертації представлено у логічному зв'язку і послідовності. Викладені результати достатньо повно обґрунтовано та аргументовано. Зміст дисертації відповідає спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій.

Основні наукові положення дисертації, результати досліджень, практичні рекомендації знайшли повне відображення у 18 наукових публікаціях у відкритому друці, з яких: 11 статей – у наукових фахових виданнях України, (3 – у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз), 1 – у закордонному фаховому періодичному виданні, 6 тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій. Результати досліджень пройшли достатню апробацію на міжнародних науково-практичних конференціях.

В опублікованих працях дисертанта досить повно розкриті різні аспекти управління фінансовим потенціалом підприємства, відображено сутність одержаних результатів виконаного дослідження та їх наукова новизна. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях та форумах. З огляду на це, апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою.

Наукові положення дисертаційної роботи викладені в обсязі, достатньому для повного і глибокого ознайомлення з ними. Опубліковані наукові праці й автореферат відображають основний зміст дисертаційної роботи.

Важливість одержаних здобувачем результатів для науки і практики.

Узагальнення та розвиток теоретико-методологічних положень та практичних рекомендацій щодо управління фінансовим потенціалом промислових підприємств на засадах синергетичного підходу дають право зробити висновок про важливе наукове значення дисертаційної роботи. Результати дослідження, які становлять його новизну, доведено до конкретних методичних і практичних рекомендацій.

Наявні в роботі результати є придатними для застосування в практичній діяльності промислових підприємств та в навчальному процесі під час підготовки фахівців економічного напрямку. Зокрема, пропозиції Назарової Т.Ю. були впроваджені у діяльність ТОВ «Харківський завод будівельних дорожніх і комунальних машин» (м. Харків, акт впровадження № 49 від 05.07.2016 р.), ТОВ «Машгідропривод» (м. Харків, акт впровадження № 464 від 18.07.2016 р.), ВАТ «Харківхолодмаш» (м. Харків, акт впровадження б/н від 26.05.2016 р.), а також можливість їх застосування засвідчено

Департаментом економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації (акт впровадження № 06-27/4426 від 08.09.2016 р.).

Науково-практичні рекомендації щодо управління фінансовим потенціалом підприємства використані в діяльності Головного управління економіки Харківської обласної державної адміністрації (м. Харків, довідка № 06-27/4726 від 08.09.2016 р.).

Результати дисертації використовуються в навчальному процесі при викладанні дисциплін «Фінанси», «Гроші та кредит», «Фінансовий контролінг», «Економетрія» для студентів Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» (м. Харків, довідка НТУ «ХПІ» від 08.09.2016 р.).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Проте поряд із загальною позитивною оцінкою дисертаційної роботи потрібно відзначити наявність у ній окремих дискусійних положень та зауважень, які потребують додаткової аргументації.

Серед них:

1) Здобувачем недостатньо розглянуто зарубіжний досвід оцінки фінансового потенціалу підприємства з урахуванням синергетичного підходу. Оскільки виникнення і еволюція поняття фінансового потенціалу як складової системи управління фінансово-господарською діяльністю підприємства змінюється під впливом глобалізаційних та інтеграційних процесів, то дослідження їх ролі в забезпеченні стабільного розвитку промислового підприємства в сучасних умовах потребує належного обґрунтування (стор. 13-27 дисертації).

2) При виборі оптимального підходу до оцінки фінансового потенціалу промислових підприємств автором було запропоновано поєднання методів застосування інтегральної (факторної) моделі, експертного оцінювання фінансових коефіцієнтів або фінансових індикаторів та комбінованого методу (стор. 40). Виникає питання, які саме фактори зумовили цей вибір та які переваги запропонована комбінація методів надає в процесі діагностування фінансового потенціалу підприємства.

3) У пп. 1.3 дисертаційної роботи подані теоретико-методичні положення управління підприємства на засадах синергетичного підходу, які

склали методичне підґрунтя оцінки фінансового стану, що дає змогу більш ґрунтовно виявити співвідношення та раціоналізувати потреби у фінансових ресурсах. Однак необхідно більш детально обґрунтувати принципи до вибору підходів, які, на думку здобувача, становлять основу оцінки фінансового потенціалу промислового підприємства.

4) При обґрунтуванні доцільності використання синергетичного підходу (стор. 41-42) для оцінки додаткового позитивного ефекту від використання фінансового потенціалу автор стверджує, що досягнення синергетичного ефекту забезпечить підприємствам стійкий економічний результат у вигляді зростання виручки, зниженні витрат і комбінованому впливі на вартість та величину грошових потоків промислового підприємства. Потребує уточнення питання, в чому саме полягає комбінована дія синергетичного ефекту на грошові потоки підприємства.

5) При аналізі процесу формування резервів зростання фінансового потенціалу промислового підприємства (стор. 92) автору необхідно було б додатково уточнити перелік факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, що спричиняють негативний вплив на фінансову стійкість промислового підприємства та порушують динамічну рівновагу, яка проявляється у відповідності між вимогами ринку і можливостями господарюючого суб'єкта, забезпечує позитивний синергетичний ефект і формує стійке фінансове положення підприємства.

6) В якості критерію абсолютної результативності управління фінансовим потенціалом підприємства в роботі запропоновано використовувати показник чистого грошового доходу (стор. 158). Доцільно було б уточнити, які підходи та концепції лежать в основі даного вибору.

7) У дисертації наведено авторську схему, у якій обґрунтовано етапи розробки стратегії розвитку фінансового потенціалу промислових підприємств (рис 3.8, с. 169), яка у концентрованому вигляді розкриває один з аспектів сутності наукового результату, але в авторефераті вона не знайшла відображення.

8) В авторефераті в списку опублікованих праць за темою дисертації не відображено, які саме публікації зроблені у виданнях, що включені до наукометричних баз.

Проте висловлені зауваження та зазначені недоліки не знижують позитивну оцінку теоретико-методологічного рівня та науково-практичного

значення результатів дисертаційної роботи Назарової Т.Ю.

Відповідність роботи встановленим вимогам до кандидатських дисертацій.

Дисертація Назарової Тетяни Юріївни «Управління фінансовим потенціалом промислових підприємств на засадах синергетичного підходу» виконана на високому науковому рівні, є закінченою науково-дослідною роботою, містить нові підходи щодо управління фінансовим потенціалом промислових підприємств на засадах синергетичного підходу, в якій отримані науково обґрунтовані результати, що мають теоретичне та практичне значення.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також значну практичну цінність сформульованих положень і висновків, можна стверджувати, що дисертаційна робота Назарової Тетяни Юріївни на тему: «Управління фінансовим потенціалом промислових підприємств на засадах синергетичного підходу» за своїм змістом та суттю відповідає вимогам, що пред'являються до дисертацій на здобуття наукового ступеня «кандидат економічних наук» та відповідає пунктам 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

завідувач кафедри міжнародної економіки
Харківського національного
автомобільно-дорожнього університету
доктор економічних наук, доцент

Д.А. Горовий

